

Cuma Sohbeti sayfası Adıyaman İl Müftülüğü tarafından hazırlanmaktadır.

CUMA
SOHBETİ

CUMA
SOHBETİ

MÜLKÜN TEMELİ: ADALET

Adalet, kabaca, bireysel ve toplumsal ölçekte birlik ve dirliğin tesisinin, hakkaniyet ve eşitlik uygulamasına dayandığı ahlaki erdem olarak ifade edilmektedir. Tanımından da anlaşılacağı üzere birliğin ve dirliğin gerçekleşmesi hakkaniyet ve eşitliğin gerçekleşmesini gerektirir. Çünkü malların, hakların, görevlerin, onurun, haysiyetin, şerefın korunmasının yegane garantörü adalettir. Bir toplumda adalet yaşandığı ve yaşatıldığı oranda huzur, esenlik, birlik ve beraberlikten bahsedilebilir.

Bununla birlikte adalet, mutlak eşitlik olarak düşünülmemelidir. Çünkü zihinsel, fiziksel özellikler yönünden ve kültürel birikim, ilmi donanım, yetenek bakımından insanlar birbirlerinden farklıdır. Bu noktada eşitlik çerçevesinde bir uygulama zulmü beraberinde getirebilmektedir. Nitekim adaletle dillere destan Hz. Ömer, Müslümanlara yıllık olarak dağıtılan meblağ noktasında hizmet ve liyakatı esas almıştır.

Allah'ın adaletle ilgili "el-Adl", "el-Muksit" isimleri vardır. Kur'an'da Allah'ın dünyayı bir denge içerisinde yarattığını, insanın da bu dengeden payını aldığını, adil davrananları sevdiğini, dolayısıyla insanlararası ilişkilerde adaleti gözetmemiz gerektiğini ifade eden bir çok ayet bulunmaktadır.

İnsan başkalarına karşı adil olduğu gibi kendine karşı da adil olmalıdır. Zira kişinin kendi üzerinde de hakkı vardır. Yaptığı ibadetlerde dahi bu hususu gözetmesi gerekir. Ayrıca ailesinin, komşusunun, akrabasının, Rabbinin ve Resulü'nün hakkı vardır. Ve Hz. Peygamber'in ifadesiyle "Her hak sahibine hakkını vermek" gerekir.

Adaletin ilk tesis edildiği yer, ailedir. Ailede adalet bilinciyle yetişen çocuk ileride ister en üst düzey yönetici olsun, isterse bir işçi olsun hak ve hakkaniyet duygusu, adalet şuuru ve Allah korkusuyla çalışacak ve yaşayacaktır. Numan b. Beşir'in çocuklarına yönelik adaletsiz tutumuna Hz. Peygamber'in böyle bir adaletsizliğe şahit olmayacağı şeklindeki tavrı gayet nettir.

Veda hutbesinde Allah Resulü'nün renk, dil, ırk, cinsiyet, mezhep, meşrep, cemaat, sınıf ayrımını ortadan kaldırmaya yönelik sözlerinden, adaletin, kişilere, gruplara, cemaatlere göre bu kalemin gibi renk değiştiren bir tonunun olmadığını görürüz. Ayrıca en saygın kabilelerden sayılan Kureyş'in Mahzumoğulları kabilesine mensup Fatma bint El-Esved'in asilliğine güvenerek birtakım hatırı sayılır insanların nüfusunu kullanarak birtakım zenginlerden borç para alması, borçluların, Fatma bint el-Esved'in yalancı olduğunu

görmeleri, soluğu Hz. Peygamber'de almaları, kabilenin ileri gelenlerinin azadlı köle Usame'yi Hz. Peygamber'e aracı yapmaları, Hz. Peygamber'in, olayı hırsızlık olarak hükme bağlaması ve hakkında açık nas (Maide suresi, 38. Ayet) bulunan hususa dikkat çekmesi, kızı Fatima dahi olsa hırsızlık cezasını uygulamada tereddüt etmeyeceğine yönelik uygulama ve vurgu ise öteden beri bilinegelmektedir.

Adalet, idareden yargıya, insanların bulunduğu her yerde söz konusudur. Adaletin tesisi ve pratiği noktasında idarecilere çok büyük sorumluluk düşmektedir. Ayetlerde emaneti ehline verme, insanlar arasında adaletle hükmetme, anne-baba dahi olsa, zengin-fakir dahi olsa Allah için adaleti ayakta tutanlardan olma emredilirken; hadislerde Allah'ın gölgesinden başka gölgenin bulunmadığı günde, Allah'ın gölgesinden yararlanacak yedi sınıflı ilki; duası reddedilmeyen üç gruptan biri; yönettiklerine, sorumlulukları altındakilere, ailelerine karşı adil davrananların, Allah katında Rahman'ın nurdan minberlerinde ağırlandığının ifade edilmesi, bizlere adil yönetim anlayışının bir toplumun olmazsa olmaz köşe taşlarından biri olduğunu göstermektedir. Hem idare ve hem de yargıda adalet anlayışına yönelik yaşanan şu hadise söylediklerimizi pekiştirici mahiyettedir. Hz. Ömer, Ubeyy b. Ka'b arasında yaşanan bir anlaşmazlığın, hukuki davalara bakan Beni Zeyd b. Sabit' e taşınması hadisesinde, Zeyd b. Sabit devlet başkanı olan Hz. Ömer'i farklı bir yerde oturma gayretine girer. Ayrıca Ubeyy b. Ka'b'a Hz. Ömer'in yemin etmemesi gerektiği şeklinde telkinde bulunur. Hz. Ömer şahsına yönelik ayrıcalık ifade eden bu iki girişime seyirci kalmaz. İlk tepkisini Ubeyy b. Ka'b'ın yanına oturmak suretiyle gösterir. İkinci tepkisini yemin etmek ve Zeyd b. Sabit' e, tarihe altın harflerle yazılacak şu sözlerle süslemek suretiyle gösterir: "Ömer ile herhangi bir Müslüman onun yanında aynı konumda olmadıkça Zeyd b. Sabit hakimlik görevini hakkıyla yerine getirmiş olmaz."

Hz. Peygamber'in Hunein savaşındaki ganimetlerden henüz Müslümanlıklarının 17. gününde olan Ebu Sufyan, Safvan b. Ümeyye, Uyeyne b. Hisn gibi (vaktiyle Mekke'li lider kadro olup Mekke'nin fethinde Müslüman oldular) lere, savaşta katılan diğer sahiplerine nazaran daha fazla pay vermesi ve bunun Beni Temim kabilesine mensup Zülhuveysira veya başka bir rivayette, orada bulunanlardan birinin Hz. Peygamber'in bu bölüşümünden rahatsızlık duymaları ve edep sınırları dışında Hz. Peygamber'i adil olmaya davet etme curesinde bulunmaları, kıpkırmızı kesilen bir yüzle Hz. Peygamber'in, "Allah Musa'ya rahmet eylesin. O bundan daha çok eziyet görmesine rağmen sabretmişti" sözünü

söylemeye sevk eden olaylar zinciri üzerinden söylememiz gereken şudur: Hz. Peygamber haksızlık ve zulmü, tahakkümü, despotizmi, dengesizliği ortadan kaldırmak üzere her türlü durumda, toplumda yaşayan bütün insanların memnuniyet duyacağı temel insani hak ve değerlerden herkesin eşit bir şekilde yararlanacağı adil bir toplum inşa etme şeklinde ilahi bir görev üstlenmişti. Peygamberi hayatın her karesinde adil bir tablo vardı. Fakat burada, Hunein'de ganimetlerin paylaşımında farklı bir taksime gidilmesi, dini ve siyasi bir strateji gereği idi. Tevbe suresi, 60. ayetin gereği olarak henüz güçlenme aşamasında olan İslam dinine giren ve Müslüman olmalarının üzerinden sayılı günler geçen kişilere, İslam'da sabır ve sebat göstermeleri, onure olmaları adına kalpleri İslam'a ısındırılmak amacıyla yapılmış bir tasarruftu. Hz. Peygamber'in yirmili yaşlarda bozulmuş olan toplum düzenini sağlamaya ve zalimden mazlumun hakkını almak üzere kurulan bir cemiyete, Hilful-Fudul'a - buna sivil toplum kuruluşu da diyebiliriz - henüz hiçbir gücü kuvveti olmadan hiç düşünmeden üye olması öyle sanıyorum ki bu tek örnek bile O'nun adalet hususundaki hassasiyetini göstermek açısından yeterlidir.

Örnek insanın ifadesiyle, adalet "Her hak sahibine hakkının verilmesi" dir. Devlet başkanından halkına, amirinden memuruna, işvereninden işçisine, satıcısından müşterisine, öğretmeninden öğrencisine kadar insan unsurunun olduğu her yerde adalet söz konusudur. İnsan bir taraftan adalet dağıtan öte taraftan da kendisine adalet dağıtılan ve her iki yönüyle adaletle iç içe yaşayan bir varlıktır. İdarecisinin halkına, tavandan tabana yayılan adalet anlayışının gücüyle, ailede hak ve hakkaniyet ölçüleri ve adalet şuuruyla yetişen nesillerle, temel insani hak ve değerlerden her bir bireyin eşit oranda yararlandığı bir toplum tablosunda adaletten dolayısıyla huzur, refah, güven ve dengeden bahsedilebilir. Gücün adaleti değil, adaletin gücünü hissettirdiği ödül ceza dengesinde bir adalet anlayışı rüşvet, iltimas, adam kayırmacılık gibi meşru olmayan kanalları meşrulaşmasının önünde en büyük set olup suç işleme curesinin kan davası, cinayet, husumet besleme ve töre cinayetlerini rafa kaldırmaktadır. Adaleti hazmedenler ve adil yaşayanlar Allah'ın sevdiği, övdüğü kimseler olup, nebevî ahlakla ahlaklanmışlardır. Adalet, kendimizden başlayıp Rabbimize kadar ilişkide bulunduğumuz bütün varlıkla ilişki düzlemimizi hak, eşitlik, itidal, orta yol üzere bina ettiğimiz bir ilişki yumağı olup ahlaki ve insani bir erdemdir. Vesselam!

Harun DOĞAN

İl Vaizi

harun_dogan23@hotmail.com